

J.M.G. LE CLÉZIO
Ayağın Hikâyesi
ve Diğer Fanteziler

Bu eser, Institut Français kurumunun yayına destek programından yararlanmıştır.
Cet ouvrage a bénéficié du soutien des Programmes d'aide à la publication
de l'Institut français.

Histoire du pied et autres fantaisies

© 2011 Edition Gallimard

İletişim Yayınları 2917 • Dünya Edebiyatı 267

ISBN-13: 978-975-05-2939-9

© 2020 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2020, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Robert Delaunay, "Paris Şehri", 1911

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Büşra Bakan

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

J.M.G. LE CLÉZIO

Ayağın Hikâyesi

ve Diğer Fanteziler

*Histoire du pied
et autres fantaisies*

ÇEVİREN Işık Ergüden

GÜNEŞ AKKOR'UN ÖNSÖZÜYLE

JEAN-MARIE GUSTAVE LE CLÉZIO 13 Nisan 1940'ta İngiliz kökenli Mauritiuslu bir baba ve Fransız bir annenin çocuğu olarak Nice'te doğdu. Çocukluk yılları İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen Clézio, babası Nijerya'da askeri doktor olarak görev yaptığı için yedi yaşında onun yanına gidene kadar annesi ve anneannesıyla büyüdü. 1949'da aile Nice'e taşındı. Savaşın bitmesiyle öğrenimine İngiltere'de devam etti. Sonra Nice Üniversitesi'nde edebiyat öğrenimi gördü ve Henri Michaux üzerine bir tez hazırladı. 1960'ta Rosalie Piquemal ile evlendi ve ertesi yıl kızları Patricia dünyaya geldi. İlk romanı *Tutanak* 1963 yılında yayımlandı. Clézio bu romanla büyük beğeni toplayıp Renaudot Ödülü'nü kazandı. 1967'de askerliğini yapmak için Bangkok'a gitti ama burada karşılaştığı çocuk istismarına karşı çıktığı için Meksika'ya gönderildi. Askerliğini bitirdikten sonra bir süre Panama'da yaşadı. 1975'te Fas asıllı Jémia Jean ile evlendi. Bu evlilikten de Alice ve Anna isimli iki kızı oldu. 1980'de yayımlanan romanı *Çöl*'le Paul-Morand Ödülü'ne layık görüldü. 1992'de *Göçmen Yıldız* yayımlandı. *Lire* dergisinin okurları tarafından 1994 yılında Fransız dilinde yazan, yaşayan en büyük yazar seçildi. 1997'de *Altın Balık* romanı yayımlandı. 2008'de yayımlanan *Açlığın Şarkısı*'ndan kısa bir süre sonra "yeni yola çıkışların, şiirsel serüvenin ve bedensel coşkunun yazarı, hüküm süren uygarlığın ötesindeki ve aşağısındaki bir insanlığın kâşifi" olarak Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Roman, öykü, deneme, çeviri gibi birçok alanda eser vermeye devam eden Clézio'nun ellinin üzerinde eseri, otuzdan fazla dile çevriliyor.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / GÜNEŞ AKKOR	7
Ayağın Hikâyesi.....	15
Bir.....	17
İki.....	34
Üç.....	47
Sondeyiş.....	66
Ya Barsa ya Barsaq.....	69
Ağaç Yama.....	107
L.E.L.'nin Son Günleri.....	133
Örümcek Hayatlarımız.....	179
Gizli Aşk.....	189
Mutluluk.....	205
Yo.....	249
Kimse.....	267
Sanki Bir Kıssadan Hisse.....	285

ÖNSÖZ

GÜNEŞ AKKOR

Jean-Marie Gustave Le Clézio, 1940'ta Nice'te İngiliz kökenli Mauritiuslu bir baba ve Fransız bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelir. Ailenin kökeni Bretonya'ya uzanmaktadır. Çocukluk yılları İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen Le Clézio, savaşın her türlü sıkıntısını çeker ve edebî kariyerini de yaşadığı bu sıkıntılar yönlendirir. Tam da bu nedenle savaş yıllarını yaşamamanın kendisi için "büyük bir şanssızlık ama aynı zamanda büyük bir şans da olduğu"nu dile getirir. Askerî doktor olarak savaş döneminde Nijerya'da bulunan babasıyla ancak yedi yaşındayken tanışabilir. Bir süre yaşayacakları Nijerya'ya yaptıkları zorlu gemi yolculuğu Le Clézio'yu çok etkileyip yazmaya teşvik eder. Zor çocukluk yıllarını birlikte geçirdiği anne ve anneannesi ileride yazacağı güçlü, dirençli, başarılı kadın karakterlerin temel kaynakları olacaktır. 1949'da ailesiyle birlikte bambaşka bir dünyayla tanıştığı Nijerya'dan ayrılıp Nice'e dönen Le Clézio buraya alışmakta zorluk çeker.

Savaşın bitmesiyle öğrenimine İngiltere'de başlar. Bir süre burada Fransızca dersleri verir. Aynı yıl Londres Marie-Rosalie ile evlenir ve 1961'de kızları Patricia dünyaya gelir. 1967'de Bangkok'da başladığı askerliğini, çocukların cinsel sömürüsüne karşı çıktığı için

gönderildiği Meksika’da bitirir. Eski Meksika uygarlıkları ve Amerika yerlilerinin kültürlerine derin bir ilgi duyan Le Clézio, askerliğini bitirdikten sonra bir süre Panama’da yerlilerle birlikte yaşar. Sonra Fransa’ya dönüp yüksek öğrenimine devam eder. 1975’te burada Faslı Jémia ile evlenir. Bu evlilikten iki çocuğu olacaktır. Uzun yıllar boyunca Bretonya, Nice ve New Mexico arasında gidip gelen Le Clézio’nun, hayatı boyunca dolaştığı ve yaşadığı birçok coğrafya, edebî üretimine de yansır. “Deniz ve kara üzerinde fetih ve uçuş”un Clézio’nun karakterlerinin her zaman kurucusu olduğunu söyleyen Giorgiutti şöyle devam eder: “Clézio, yok olanların, yerlerin, insanların, dillerin, azınlıkların anısına ilgi duyuyor.”¹

* * *

Çocuk yaşlarda yazmaya başlayan Le Clézio’nun ilk kitabı *Tutana* 1963 yılında yayımlanır ve Renaudot Ödülü’nü kazanır. O tarihten itibaren çok verimli bir döneme giren yazarın neredeyse her yıl bir kitabı yayımlanır. Külliyatında roman, öykü ve çocuk kitaplarının yanı sıra, denemeler, fikir yazıları ve çeviriler de vardır. İlk dönem eserleri Yeni Roman (*nouveau roman*) izleri taşıyan Le Clézio, 1970’lerin sonlarına doğru yazma stilinde değişikliğe gider ve daha duru bir dil kullanmaya başlar. Çocukluk anılarıyla harmanlayarak anlattığı azınlık hikâyeleri, yolculuklar gibi temalarla kitlelerin ilgisini çeker. Özellikle 1980’de yayımlanan *Çöl*’le büyük başarıya ulaşır ve *Lire* dergisi okurları tarafından yaşayan en büyük frankofon yazar seçilir. Üretkenliğine hız kesmeden devam eden Le Clézio, 2007 yılında *Le Monde* gazetesinde yayımlanan, frankofoninin sömürgeciliğin son avatârı olduğunu ileri sürüp Fransız edebiyatı yerine Fransızca dünya edebiyatını savunan bildiriye imzalar.

2008’de “yeni yola çıkışların, şiirsel serüvenin ve bedensel coşkunun yazarı, hüküm süren uygarlığın ötesindeki ve aşağısındaki bir insanlığın kâşifi” olarak Nobel Edebiyat Ödülü’nü kazanan Le

---

1 Véronique Giorgiutti, “Migrations de JMG Le Clézio”, *Ecologie & Politique*, 2008/2, sayı 36, s. 42.

Clézio'nun o tarihte otuza yakın yayımlanmış eseri bulunmaktaydı. Günümüzdeyse ellinin üstünde esere imza atmış olan yazarın kitapları otuzu aşkın dile çevrilmiştir.

Nobel'in kendisini kısıtlamadığını, tam tersi ekonomik sıkıntılarından kurtulduğu için kendisini özgürleştirdiğini ifade eden Le Clézio'nun ödülünden sonra yayımlanan ilk kitabıysa *Ayağın Hikâyesi ve Diğer Fanteziler*'dir.

* * *

Ayağın Hikâyesi ve Diğer Fanteziler 2011'de yayımlanır. Dokuz öykü ve bir denemeden oluşan bu derleme, öncelikle adıyla ilgi çekiyor. Dumontet'ye göre Le Clézio öykülerini "fanteziler" olarak sunarak, bu terimin "hayal gücünün, uyumsuz görüşleri özümseyip kısıtlamalardan kurtularak yaratma" anlamına vurgu yapar.² Gerçekten de hayal gücünün özgürlüğünün öykülerin ortak noktası olduğu söylenebilir. Tabii deneyimlerden, seyahatlerden, farklı kültürlerden beslenmiş bir hayal gücü. Bu yaratım süreci, kitabın son metni olan "Kissadan Hisse"de de ayrıntılı olarak yer alır.

Derleme, Le Clézio'nun bütün hayatından izler taşır. 19. yüzyıldan 21. yüzyıla, Asya'dan Afrika'ya, Avrupa'dan Amerika'ya uzanan öykülerde savaş, açlık gibi genel insanlık halleri anlatılır. Ama kadın karakterler özellikle ön plana çıkar. Kitabın genel teması direniş ve hayatta kalmadır. Pivot'nun yorumuyla, "Kadınlar, erkeklerin ve tarihin şiddetine karşı direnmeli, kendi içlerindeki mutlak gücü keşfetmelidirler."³ Thibault ise derlemedeki üç Afrika öyküsünün isyan ve direnişini temsil eden kadınları anlattığını söyler.⁴ Ama dünyanın başka köşelerinde geçen öykülerde de kadın karakterler aynı derecede güçlüdür. "Ayağın Hikâyesi"ndeki Ujine savaş-

2 Fabienne Dumontet, "Histoire du pied et autres fantaisies", de J. M. G. Le Clézio: Le Clézio, chasseur d'instant", *Le Monde*, Kasım 2011.

3 Bernard Pivot, "Le Clézio: chasseur sachant chausser", *Le Journal du Dimanche*, 29 Ekim 2011.

4 Bruno Thibault, "Trois femmes puissantes: La vision de l'Afrique contemporaine dans Histoire du pied et autres fantaisies", *Roman 20-50*, 2013/1, sayı 55, s. 37.

ta değil, modern zamanda, Avrupa'nın göbeğinde tek başına hayatta kalma mücadelesi verir, tıpkı Letitia Elizabeth Landon'ın hayatından esinlenerek kaleme alınan "L.E.L.'nin Son Günleri"nde 19. yüzyılın başında Cape Coast'ta (bugünkü Gana) Adumissa'nın yaptığı gibi. Dirençli bu kadınların rol modelleri de yine ailelerindeki daha deneyimli kadınlardır. Örneğin Adumissa'nın rol modeli büyük teyzesidir:

Ölmeyi tercih ederim. Tıpkı âşığının tüfeğini kalbine dayayarak şerefini kurtaran büyük teyzem Adumissa'nın vaktiyle yaptığı gibi...

Ya da Liberya'daki iç savaş sırasında doğan ve büyükannesi tarafından bir ağaca saklanarak savaştan sağ kurtulmayı başaran Mari'nin anılarından aldığı güçle Libyalı arkadaşı Esmée'yi Liberya İkinci İç Savaşı'ndan korumaya çalışması gibi:

Ey Yama, büyükanne, bana gücünü ver, bilgeliğini ver, bizi katillerden koru, onları evinden uzak tut!

Hayatta kalmak için her şeye karşı özellikle de dünyanın hoyratlığına karşı direnen kadın karakterleri özellikle seçtiğini söyleyen Clézio, Jérôme Garcin'le yaptığı röportajda, kitaptaki bütün öykülerde bu kadar güçlü kadın karakterler görülmesi de hepsinin çeşitli sıkıntılar yaşayan kadın karakterlerden esinlendiğini ekler. "Ya Barsa ya Barsaq"ta Fatou, Gorée'den Barselona'ya göç etmeye çalışan Mahama'nın peşine düşer ve bu yolculuğun zorluklarına aşkından aldığı güçle göğüs gerer.

Savaşlar, zorluklar, direnme ve hayatta kalma öykülerinin arasında, eylemsizliğin ve zamansızlığın öyküsü "Örümcek Hayatlarımız" bambaşka üslubuyla öne çıkar. Doğaya kulak veren bu öykü adeta "Clézio gürültü ve sessizliktir," diyen Alpozzo'yu haklı çıkarır:

Beton ve doğa. Kapalı şehirlerin hapsedilmesi ve çölün sonsuz yerlerinin özgürlüğü. Clézio terk ve uyum arayışıdır. Clézio yol-

culuk ve daha doğrusu kaçış. Ne zaman ne de yer dikkate alan uzun bir yolculuk gibi bir uçuş. Çünkü kaçışın arkasında şu etki-leyici kelimeyi keşfederiz: özgürlük.⁵

* * *

İki dilli olarak büyüyen Le Clézio yazmaya İngilizce olarak başlar ancak sonra Mauritius'un İngilizler tarafından sömürgeleştirilmesine tepki göstererek yazı dili olarak Fransızca'yı seçer. Ama dünyanın her bir köşesinden insanlık hallerini öyküleştiren yazar, bu metinleri dağarcığında biriktirdiği diller, coğrafyalar ve kültürlerle zenginleştirmeyi de ihmal etmez. *Ayağın Hikâyesi ve Diğer Fanteziler*'de Mandinka, Kran, Fanti, Membé, Bhojpuri gibi Afrika dillerinin yanı sıra, Katalanca, Portekizce gibi birçok Avrupa dilinden de faydalanır.

Romanlarının çoğunda olduğu gibi öykülerinde de sömürgecilik sonrasının izleri görülür. Egzotik dekorlar Afrika gelenekleriyle renklenir. Thibault'nun da Le Clézio'yla ilgili detaylı incelemesinde aktardığı gibi "egzotik metafor" bütün edebî üretimini yönlendirir.⁶ Mistik ve duygusal öykülerde yer yer büyümlü gerçeklik ve sözlü halk hikâyeleri tarzına kayan anlatımlar dikkat çeker. Yazarın kendisi de Béatrice Vallaeys ile yaptığı röportajda büyümlü düşünceyi sevdiğini, bunun kendisinin Afrikalı yanının yansıması olduğunu ifade eder.⁷

Le Clézio'nun, *Raga*, *Ourania* ve *Ayağın Hikâyesi ve Diğer Fanteziler* gibi yakın tarihli eserlerinde okuru daha adil ve eşitlikçi bir küresel köyün neler içerebileceğini gözünde canlandırmaya teşvik eden daha nüanslı bir bakış açısı ortaya koyduğunu söyleyen Moser bu eseleri şöyle niteler:

---

5 Marc Alpozzo, "Ici & Ailleurs, Une Lecture De L'oeuvre De J.M.G. Le Clézio", *La Presse Littéraire*, sayı 12, Aralık 2007-Ocak-Şubat 2008.

6 Bruno Thibault, *J.M.G. Le Clézio Et la Métaphore Exotique*, Editions Rodopi B.V., Amsterdam, New York, 2009.

7 "Le Clézio au musée humain: entretien", *Libération*, 13 Kasım 2011, s. 25.

Bu son eserler ilerleme adına herkesin ve her şeyin sistematik olarak sömürülmesini meşrulaştıran neoliberal fantezileri ve baste indirgenmiş tüketimci ideolojiyi reddetmekle beraber, aynı zamanda modern özneyi çok büyük zorluklar karşısında dirençli olmaya çağırırlar. Le Clézio "mutlu azınlığın" çıkarlarına hizmet eden ve eşitsizlik ve adaletsizlikle kaynaklı yekpare bir sosyoekonomik modelin dayatılmasını kabullenmek yerine, atılacak ilk adımın gerçeklikle cesurca yüzleşerek küresel köye dahil edilmeye direnmek olduğunu ima ediyor gibi görünüyor.⁸

İşte "Mutluluk" öyküsü tam da modern bireyin içinde bulunduğu bu zorlukları özetler:

Bir süre sonra olacak belki. Zamanın kuytusunda. Bildiğimiz şeyden pek azı kaldığında. Savaşlar dünyanın yüzeyini değiştirmiş olacak, şehirler kırık aynalar olacak. (...) O dönemde mutluluk kelimesi yok oldu. Kuşkusuz hâlâ bir yerlerde var ama yavaş, artık kimse onu kullanmıyor. Kaçıp giden bir yaşam gibi, anlamı boşaldı.

* * *

Nobel konuşmasında Le Clézio neden yazdığını şöyle açıklar:

Neden yazıyoruz? Herkesin bu basit soruya kendi cevabı olduğunu düşünüyorum. İnsanların önyargıları, çevreleri, koşulları var. Yetersizlikleri de. Eğer yazıyorsanız, bu eyleme geçemediğiniz anlamına gelir. Gerçekliğin önünde zorluk çektiğimiz, başka bir tepki aracı, başka bir iletişim yolu, bir mesafe, bir düşünme zamanı seçtiğimiz.⁹

Derlemenin son metni olan "Sanki Bir Kıssadan Hisse" sonsöz olarak okunabilecek bir deneme. Isabelle Roussel-Gillet'yle olan

8 Keitj Moser, "Resisting global Hegemonic Domination in Le Clézio's Narratives and the Importance of Interculturality", *A Concerned Citizen of the Global Village*, Lexington Books, 2013.

9 Jean-Marie Gustave Le Clézio, "Dans la forêt des paradoxes", Nobel Konuşması.

röportajında yazar bu metnin aslında önsöz olması gerektiğini çünkü öykülerdeki bütün karakterleri içerdığını söylüyor.¹⁰ Le Clézio burada yazarlıkla ilgili düşüncelerini dile getirirken Schopenhauer'un bir denemesinde üç tür yazar olduğunu ileri sürdüğünden bahsediyor. Ve buradan hareketle kendi yazarlık anlayışını da yine en güzel kendisi özetliyor:

Ben, filozofun tersine, maceracı avcıya sempati duyduğumu söyleyebilirim. Ne aradığını tam olarak bilmediğinden, tesadüfün kendisini sürüklemesine izin verir ve paha biçilmez bir sürprizle karşılaştığı olur. Ben avcı değilim, fazla etobur da değilim, ama Panama ormanlarında vaktiyle avcılara, yalnızca beslemek için hayvan öldüren yerlilere eşlik ettiğimi hatırlıyorum. Onların kışkışçıları yok, yetkin silahları da yok. Ama çeviklikleri bunun yerini dolduruyor ve içgüdüleri onlara rehberlik ediyor. İstasyon adları, anlamsız kelimeler, şehirlerin bit pazarında üst üste yığılmış, geçmişin katmanları, anıtlar, jandarma ve hırsız cemiyetleri, general ve asker cemiyetleri, hukukçular ya da silahşörler, kahraman ve bilge kadınlar, devrimin kızları, enkaz alanları, ayrılış ezgileri, talihi adalar...

---

10 Isabelle Roussel-Gillet, "En dialogue avec Jean-Marie Gustave Le Clézio", *Roman* 20-50, 2013/1, sayı 55, s. 131-146.

Ayağın Hikâyesi

Bir

Düz, yumuşak, ortada çukurlaşan ama tamamen oyuk olmayan bir yüzey.

Biraz kırışık.

Dinlenirken, uzanmışken ya da ayakta, denizin yakınında, güneşe dik dururken. Her ayağın beş parmağı neden büzülmüş olmalı? Büzülmüş değil, gerilmiş demeli; yukarı doğru yay biçiminde, yelpaze için söylendiği gibi, ayırık. Soğuk fikrinden olmalı kuşkusuz. Sahile vuran denizin hareketli kütlesi. Denizin gürültüsünden değil (ayaklar ıştır mi ki?), rüzgârın açıklardaki esintisinden. Ufkun derinliklerinden gelen, gelgit vaktinde sahilden yükselen ve bikinili genç kadının üzerinden geçerek bacaklarındaki her bir tüyü diken diken eden, üşümüş bir elin derisini, göbek deliği yeşil bir *piercing*'le süslü karnı, üçgen takkeli sutyenin içindeki göğüsleri, yana yatıp kendini tamamen bırakmış yüze, kapalı gözkapaklarının ardında bulanmış gözlere, yüzü gizleyecek kadar karışarak uçuşan saçlara, diğerlerinden ayrılmış deli bir lülenin gözler arasındaki burun köprüsünün üzerinden bir yanaktan diğerine gidip durduğu o yüze varana dek okşayan esinti.

*

Ama ayak kendini bırakmaz. Gözetler gibi, direnir gibi, rüzgâra ve denize karşı ayaktadır. Neye karşı, kime karşı? Bütün kaslar ve bütün tendonlar hazırdır, sertleşmiştir, kendini bırakmaz. Tabanın yumuşaklığı belirgin. İçeride, sinirler gerilmiştir, kemikçikler, kıkırdaklar yerlerinde. Dur durak yok. Uyku yok.

Uzun bir hikâye bu. Yirmi altı yıl önce, Ujine dünyaya geldiğinde başladı. Henüz gevşek, suda yüzer gibi. Ayakların tabanı ve ellerin ayası büsbütün buruşuk, kızarmış. Annesinin eksik ya da fazla bir tane olmadığından emin olmak için hemen saydığı parmaklar çok esnek. Bacağını yüzüne kadar kaldıran Ujine'in, kolları kalçalarının etrafında, bir tür pembe, ılık ve yumuşak, çok sıcak, canlı et düğümü gibi, uyumak için emdiği ayak başparmağı. Çok uzak zamanlardı. Şimdi Ujine ayak başparmağının tadını bilmiyor artık; uzakta, yabancı kaldı. Farklı. Yalnızca bir anı. Ona bir gün, "Sen, ırmağın suları üzerindeki lotus yaprağına oturmuş başparmağını emen Krishna'nın kardeşi Balarama'ya benziyorsun," diyen annesinin anısı. Artık annesi burada değil. Onun hatırası olmayan bir zamana gönderiyor Ujine'i. Buna yalnızlık denir kuşkusuz.

Sevgilisi Marc'ın, ayak başparmağını ağızına almasını istedi. Öğrenmek için. "Tadı nasıl?" Marc âşık. Marc tuhaf hikâyeleri, günlerin sıradanlığındaki sürçmeleri seviyor. "Süt tadı var," dedi, düşündükten sonra. Gözleri gülüyordu. Vücudunun her yanını tatmak istiyordu ama Ujine geri çekilmişti. Başparmağını geri çekti. "Sapık seni!" dedi. Ama neden olduğunu açıklamak istemedi. "Sen istedin." Ujine elini ağızına koydu. "Öpüşelim, daha iyi!"

Buna yalnızlık denir. Ayak başparmağı gibi yalnız olmak. Elbette diğer parmaklar, iki ayak da yanında. Ama bu onların yalnızlığının ağırlığını azaltmaz. Görmeden, konuşmadan. Ağızdan bunca uzak. Ruhtan bunca uzak.

*